

אופק לרפואה

83 דפים לקראת N38 מאות ראייתיות / פרופסור אן ל. קורן

מתוך: כתב העת Albinism InSight, כרך 35, מס' 1, אביב 2017

2. הילד צריך ללמוד כיצד לפרש את מה שהוא רואה.

הרחבת טווח הראייה

הרחבת טווח הראייה מתייחסת לפעולה שהילד נוקט או לשימוש שהוא עושה בעזר ראייה כדי לראות טוב יותר. דוגמאות לפעולות אלו: לקרב את הראש לחפץ, להטות את הראש, לזוז כדי להתאים את תנאי התאורה שעל החפץ או להשתמש בעזרים כדי להגדיל את החפץ.

לשם כך הילד צריך:

1. להבין שאחרים רואים את החפץ עם יותר פרטים ממנו.
2. לגלות סקרנות לחפץ.
3. לרצות לדעת יותר על החפץ.
4. לדעת שיש לו את המיומנות ואת הכלים לשם כך.

יעילות ראייתיות/ראייה פונקציונלית

ילד יכול לתפקד בצורה טובה יותר מאשר ילד עם חדות ראייה טובה משלו אם ישתמש בראייתו בצורה יעילה יותר ויידע כיצד להרחיב את טווח הראייה שלו. לדוגמה, ילד שאינו רואה בבירור אותיות יכול לפתח מיומנות ולהיות מסוגל להשתמש במעט שהוא רואה או להשתמש בהגדלה כדי להצליח לקרוא ואף לשפר את מהירות הקריאה. כלומר, ביעילות הראייתית מעורבת המידה שבה הילד מסוגל להשתמש בנתונים הראייתיים שלו יחסית למגבלת הראייה (חדות ראייה או רגישות לקונטרסט וכו'). בנוסף, הילד צריך לרצות לפתח את המיומנויות הנדרשות כדי לשפר את יכולת הראייה שלו.

ייתכן שנאמר לכם שחדות הראייה של ילדיכם (המודדת כמה פרטים ילד יכול לראות על לוח בדיקת הראייה בתנאי תאורה שונים) לא באמת משקפת כמה הם יכולים לראות בבית, בבית-הספר או במגרש המשחקים.

כמורה, ומאוחר יותר כמדריכה, יצא לי להתבונן בילדים בעלי אותה חדות ראייה, שבתנאי תאורה דומים משתמשים בראייה שלהם בדרכים שונות מאוד, ותהיתי מדוע זה קורה. יש תאוריות שונות כיצד תאורה, צבע, גודל, מיקוד, מרחק וקונטרסט עוזרים לילד לראות חפצים. **הבנתי שצריך לקחת בחשבון גם את האישיות, המוטיבציה, הסביבה החברתית והתמיכה הרגשית של הילד.**

במאמר זה, אני רוצה לשתף אתכם בניסיוני עם ילדים בעלי לקות ראייה בדרכם לעצמאות ראייתית. במאמר זה אסביר מהי למעשה עצמאות ראייתית וכיצד ניתן להשיגה. ישנם ארבעה מושגים שמשמעותיים לילד עם לקות ראייה בהקשר זה:

טווח הראייה

טווח הראייה מתייחס למה שהילד רואה כאשר הוא פוקח את עיניו (עם משקפיים או עדשות). חלק מהילדים עם לקות ראייה לומדים מהר על סביבתם המיידית, ואילו אחרים זקוקים להכוונה כדי להבין מה הם רואים במרחקים שונים, כדי שיידעו מהם החפצים שבקרבתם וייעזרו ברמזים ויזואליים כדי לפרש את אשר בסביבתם.

לשם כך, הילד צריך:

1. לדעת שהחפץ קיים, על-ידי זיהוי של פרטי החפץ באמצעות שרידי הראייה או על-ידי שמיעה או על-ידי תיווך והכוונה.

מניסיוני, אביא שתי דוגמאות תיאורטיות המתארות מצבים ללא עצמאות ראייתית ואתאר מה ניתן לעשות באותה הסיטואציה כדי לקדם עצמאות ראייתית.

אדם (בן 4):

אדם משחק בקוביות בגן. בכל פעם שהורה מגיע לאסוף את ילדו, נפתחת הדלת. כאשר אמו של אדם מגיעה, הגננת אומרת בקול "אדם, אימא שלך כאן". אדם מתחיל לסדר את הקוביות ואמו ניגשת אליו.

התנהלות אפשרית אחרת שמקדמת עצמאות ראייתית: הגננת מנחה את אדם איך להשתמש בעזר הראייה שלו ואיך למקם אותו כדי לזהות אנשים. כשדלת הגן נפתחת, הוא בודק בעזרת עזר הראייה שלו מי נכנס לגן וכאשר אמו מגיעה, הוא ניגש אליה, כפי שעושים יתר חבריו לגן כאשר הוריהם מגיעים.

נעמי (בת 16):

נעמי בכיתה י', הולכת לקניות בקניון עם אחיותיה לקנות חולצה. אחת מאחיותיה צמודה אליה וקוראת עבורה את תגי המידה והמחיר. נעמי רגילה שכאשר האותיות לא מוגדלות, אחרים מקריאים עבורה ונוח לה להיעזר באחיותיה. היא מעולם לא עשתה קניות לבד.

התנהלות אפשרית אחרת, שמקדמת עצמאות ראייתית: נותנים לנעמי טמ"ס קטן וגם מלמדים אותה איך להשתמש בנייד שלה כדי להגדיל את תווית המחיר ואת מידת הבגד. היא נהנית ללכת עם אחיותיה לקניות, אבל נהנית מכך שכמו אחיותיה, היא יכולה לבחור בעצמה את הבגד ולמצוא את המידה שלה בזמן שאחיותיה מחפשות בגדים לעצמן.

לסיכום, דרך לימוד מיומנויות ושימוש בעזרים, ילדים עם לקות ראייה יכולים לרכוש יעילות ועצמאות ראייתית. חלק מהילדים יגיעו לידי כך עם עזרה מינימלית, ואילו אחרים יזדקקו לסיוע מאנשי מקצוע כדי למצות את הפוטנציאל שלהם. בבגרותם, הם יוכלו להחליט בעצמם מה מידת העצמאות הראייתית המתאימה להם.

אן קורן, פרופסור לחינוך מיוחד באוניברסיטת טקסס (ארה"ב), היא אדם עם לקות ראייה בעצמה, מחנכת חוקרת ומסנגרת בתחום של אנשים עם מוגבלות ראייה.

מושג אחרון זה מתייחס למידה שבה הילד משתמש בראייה שלו בחיי היומיום כדי לדלות מידע, לתכנן ו/או להשלים משימות וכד'. במידת העצמאות הראייתית מעורבות גם הבחירות האישיות של הילד. ילד עצמאי בראייתו משתמש בראייה בצורה יעילה ונינוחה כדי לבצע את המשימות. לילד יכולה להיות יעילות ראייתית אך הוא לא בהכרח יהיה בעל עצמאות ראייתית. **ילד עם עצמאות ראייתית שהוא בעל מוטיבציה לשפר את התפקוד שלו, מתבסס על מידע ראייתי ועל ניסיון העבר שלו ומחפש חוויות ויזואליות חדשות. כמו-כן, הוא יודע לבחור את הגישה המתאימה לו (ויזואלית או לא ויזואלית) בכל סיטואציה.**

כאשר ילד רוצה לשפר את העצמאות הראייתית שלו הוא צריך:

1. דימוי עצמי חיובי כאדם עם לקות ראייה.
2. לא להתבייש להשתמש בעזרי ראייה בנוכחות אחרים.
3. לרצות להיות בעל עצמאות ראייתית.
4. להבין שלפעמים ניתן להשתמש בגישה לא ויזואלית או להיעזר באחרים כדי להשלים משימה ביעילות רבה יותר ובצורה נינוחה יותר.

המטרה לא בהכרח צריכה להיות עצמאות ראייתית מוחלטת. יש לכבד את הבחירה של הילד. צריך לתת לו את ההזדמנות להשתמש בנתוני הראייה שלו כל עוד הוא מתנהל בצורה נינוחה ויעילה, ולתמוך בו בכך.

לעיתים קרובות, מבוגרים מתמודדים עם הדילמה עד כמה לעודד את הילד לעצמאות ראייתית. לדוגמה, בכיתה הילד יעדיף להיעזר במחברות של חבריו או במורה במקום להשתמש בעזר ראייה ללוח, שהוא שולט בו ביעילות. מצד אחד, הילד לומד לבקש ולהיעזר באחרים, אך מצד שני הוא לא משתמש במיומנויות שרכש ובכלים שברשותו.

גם בסביבת הבית והמשפחה עולה הדילמה. למשל, כאשר הילד רוצה לבשל אך המתכון כתוב באותיות קטנות, מצד אחד, ההורה רוצה לעודד אותו ללמוד לבשל ולכן מעדיף להקריא את המתכון. מצד שני, בדרך זו הילד לא ילמד לבשל בצורה עצמאית.